

SA FANN VI "RESANDE MAN-" NU SKALL HON IDENTIFIERAS!

Drog verkligen kaptenen mössan över ögonen och kastade sig i havet eller är det bara en av många förvirrade och i efterhand konstruerade minnesbilder från några stormnätter i dödsångest?

Är det samma sak med ortnamn och övriga detaljer i den spännande berättelsen om Resande Mans förlisning? En berättelse nedtecknad femton år efter händelsen 1660!

-Nej, det här kan vi inte använda om vi ska finna Resande Man, sa vi oss. De känslomässiga utbroderingarna och försvarspositionerna är allt för tydliga för att vi ska kunna lita på beskrivningen av händelseförloppet.

Och den där dykaren Treileben kan vi ju inte heller lita på. Ibland skriver han fjorton famnars djup, ibland arton famnar. Och förresten hur många kanoner tog han egentligen upp och vad gjorde han med dem? Inte var det i hans intresse att beskriva förlisningsplatsen korrekt till hjälp för andra intressenter i bärgarbranchen.

Ungefär så gick resonemangen när vi omkring 1980 bestämde oss för att bilda en fast grupp för att söka efter Resande Man under mer organiserade former än vi gjort tidigare. Dessförinnan hade vi var för sig och mera spontant letet efter fartyget under våra många dykningar i området. Känslan av att när som helst kunna simma på henne har hela tiden hägrat och fascinerat. Periodvis letade några av oss mycket intensivt inom några områden. Under mitten av 60-talet och åren kring 1970 hade Rolf Nero och Per-Anders Hallberg gjort flera målmedvetna dykningar efter Resande Man.

Vi var alltså ganska trötta på men för all del också ganska kunniga om bottnarna mellan Gunnarsstenarna - Järflotta - Landsort. Och framförallt ordentligt trötta på de många dokumenten med olika uppgifter om fartyget och hennes förlisning som Sjöhistoriska Museet vid olika tillfällen kunde bestå oss med. Inte så att vi ingenting hittade under våra dykningar - tvärtom! Praktiskt taget varje gång

vi dök hittade vi vrakspillror, plankhögar och krukskärvor. När vi nu summerar alla våra fyndplatser så har vi en "katalog" på ett 40-tal.

Vår metod blev nu istället att med utgångspunkt från våra egna erfarenheter rita en slags djupkarta över alla bottenar med ett visst djup i området.

Uppgiften i de gamla krönikorna om överlevande i fartygets märs blev vägledande. Vi gissade fartygets storlek och gjorde en ritning som gav oss ett intervall på 16 till 19 meters vattendjup för att märskorgen lagom skulle sticka upp när fartyget stod på botten. För att komma fram till aktuellt vattendjup beräknade vi landhöjningen under de 320 åren sedan förlisningen. Under sexton- och sjuttonhundratalet var den betydligt större per år än vi numera räknar med. Sammanlagt räknade vi med nära tre meters skillnad i förhållande till dagens landkonturer. Det aktuella vattendjup vi borde koncentrera våra dykningar till blev alltså 13 till 16 meter!

Det blev en mycket intressant karta som pekade ut för oss flera dittills inte aktuella platser enligt historierna om Resande Man. Men med den kartans hjälp satte vi istället okritiskt igång att systematiskt dyka av de inritade områdena.

Naturligtvis har vi vid flera tillfällen trott att nu... "Nu har vi hittat Resande Man". Då har vi inlett en period med intensivt och hemlighetsfullt dykande på den nya platsen. Att på dessa slammiga bottenar direkt få ett bra begrepp om en samling vrakrester är som dykare redan vet om möjligt. Istället krävs upprepade dykningar, diskussioner om vad man sett, nya dykningar och nya tolkningar av de förvridna fartygsdetaljerna. Och så teckningar och skisser! Flera har vi ritat för varandra bara för att konstatera att det andra dykparet visat upp en helt annan uppfattning om vad som är "fram och bak" på den här plankhögen. Så är det bara att sticka ut och dyka för att tillsammans konstatera hur det egentligen är där nere i halvdunklet.

Så går det alltså till om nån nu trodde något annat. Svårigheterna är stora och historien på havsbotten spelar oss gärna spratt. Vid ett tillfälle hade vi alltså hittat ett mycket nerplöjt, slitet och grovtimrat vrak på ett ställe som var perfekt för Resande Man. Vår upphetsning var mycket stor, så säkra hade vi ditills inte varit. Vi dök och dök och dök. Vi fann kanonlavetter, lavetthjul och vi analyserade utsmyckningsdetaljer till ett akterkastell - trodde vi. Vi dök alltmer upphetsade. Luften gick fullständigt ur gruppen när jag fann en akterstäv med en propellerhylsa.

Det tog oss flera månader innan vi orkade dyka på "Resande Man" igen. Men tur var det att vi ändå gjorde det för så småningom kunde vi konstatera att det nog handlar om två skepp som förlit på varandra med några hundra års mellanrum! Men nog var det ett spratt som vi kommer att minnas.

Så småningom utkristalliserade sig i alla fall tre platser där vi tyckte att vrakspillrorna såg mycket gamla ut. Alla låg mycket djupt nersjunkna i bottensedimentet. Vårt problem blev nu hur vi vidare skulle tolka de slitna vrakrester som vi kunde se i ytlagren. Vad dolde sig djupare och vad var det för uppstickande föremål vi kunde skymta? Vi kände det som att vi var nåt intressant på spåren och efter en period av intensivt dykande i december och januari bestämde vi oss för att kontakta Riksantikvarieämbetet för att få tillstånd att mera handgripligt få rota i vraken. Den åttonde februari i år var hela geuppen samlad till ett möte med ämbetet där vi berättade att vi trodde oss ha funnit Resande Man. Vi visade även några bilder över våra fynd och beskrev det omöjliga att identifiera vraket utan att få gräva i henne. Detta ansåg man från ämbetets sida omöjligt att lämna tillstånd till, men att ta upp lösa trästycken för eventuell datering skulle vi under vissa villkor kunna få göra. Dessa villkor och begränsningar formulerade Riksantikvarieämbetet i ett skriftligt tillstånd någon vecka senare. På våra uttryckliga önskemål nämndes inte fyndplat-

serna och namnet Resande Man i det skriftliga och offentliga tillståndet.

Vi tyckte nämligen, vilket ämbetet inte heller hade något emot, att vi både för vår egen skull och för vrakets skull ville ha gott om tid och lugn och ro på platsen. Av samma skäl skedde nästan alla våra "Resande Man-dykningar" på vinterhalvåret då vi faktiskt kunde vara helt ensamma i detta annars mycket trafikerade farvatten.

Vid de fortsatta dykningarna under februari och mars tyckte vi inte att vi kom så mycket längre och någon datering av våra trästycket blev på grund av kostnaden några tusen kronor inte av. Det blev ändå så att ett av vraken kändes mera sannoligt att kunna vara Resande Man. Nu ville vi slamsuga det men hade varken utrustning eller tillstånd för det. Något mer blev då inte gjort åt det eftersom sommarens aktiviteter började sjuda i området och för oss själva. Därför dröjde det till slutet av augusti innan vi lämnade in en formell begäran att få utöka vårt tillstånd att även slamsuga i det vraket.

Förutom vår utgångspunkt om vattendjupet tillsammans med allmänt tillgängliga uppgifter om lösfynd av kanonkulor och annat i området så blev några uppstickande föremål vårt indicium på Resande Man. Frånsett vår iakttagelse att trävirket är mycket gammalt och utfrätt, att vraket är helt sedimenterat av lagrad lera, delvis övertäckt av runda stenar från en brant och att det är gott om trä-naglar och spännande former.

De uppstickande föremålen är av grovt, närapå genomoxiderat järn som från början tycks hänga ihop som vore det en konstruktion. Vid ett av våra engagerade tillfällen trodde vi att det var kvarlämnade redskap för att bryta sönder fartyget vid Treilebens bärgningar 1660. Sannoligt är det i stället en fartygslast stångjärn - något som kan stämma med de i dokumenten nämnda "smuggellasten" som kaptenen tagit med för egen vinning.

I slutet av oktober kommer vi i Nynäshamnsgruppen att tillsammans med Sjöhistoriska Museet och med en av kustbevakningens arbetsfartyg genomföra en slamsugning och undersökning. Att vraket är från rätt tid har museet redan kunnat bedöma och nu hoppas vi alltså på att hitta något som verkligen kan identifiera henne som just Resande Man!

Ulf Busch

De fem sportdykarna som funnit vraket som tros vara Resande Man i vattnen norr om Landsort är:

Eric Harnesk, dykeringenjör vid Försvarets Materielverk
Per-Anders Hallberg, dykeringenjör vid Ostkustens Örlogsbas
Rolf Nero, verkmästare vid Ostkustens Örlogsbas
Jan Engström, tekniker vid TELI
Ulf Busch, redaktör för tidningen DYK!

